

Joanna Wiśniewska

Studia z Prawa Wyznaniowego 18 (2015): 311-333

PRZEDSZKOLA I OCHRONKI ZAKONNE W ŚWIECIE POLSKIEGO PRAWA OŚWIATOWEGO W LATACH 1945-61

Streszczenie

Władze komunistyczne Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dążyły do laicyzacji systemu oświaty i wychowania, począwszy od najniższego poziomu edukacyjnego, jakim były przedszkola. W ramach antykościelnej i antyzakonnej polityki wyznaniowej państwa, placówki wychowania przedszkolnego prowadzone przez żeńskie zgromadzenia zakonne poddane zostały procesowi stopniowej likwidacji w pierwszych dwóch powojennych dekadach. Ograniczanie niezależnych od panującej ideologii podmiotów, biorących dotąd udział w tworzeniu sieci placówek wychowania przedszkolnego, skutkowało w warunkach niedemokratycznego, totalitarnego systemu politycznego, narzuceniem monopolu państwa na organizowanie, prowadzenie i nadzór nad placówkami wychowania przedszkolnego, co sprzyjać miało skuteczniejszej indoktrynacji wychowanków. Jednym z instrumentów realizacji wytyczonego celu stało się prawo oświatowe. Choć do 1961 r. oficjalnie obowiązywały przedwojenne ustawy oświatowe z 1932 r., w praktyce już w latach czterdziestych rozpoczęło się eliminowanie zgromadzeń zakonnych z obszaru wychowania dziecka w wieku przedszkolnym. Zjawiska tego nie powstrzymały protesty przełożonych zakonnych i hierarchii Kościoła, powołujące się na ratyfikowaną przez rząd PRL międzynarodową konwencję w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, w myśl której, oprócz państwowych przedszkoli działać mogły również „inne”, niepaństwowe placówki oświatowo-wychowawcze. Pomimo braku przeszkód prawnych, zgromadzenia zakonne nie mogły reaktywować działalności w zakresie prowadzenia placówek wychowania przedszkolnego.

Słowa kluczowe: przedszkola, ochronki, wychowanie przedszkolne, Polska Rzeczpospolita Ludowa, żeńskie zgromadzenia zakonne, prawo oświatowe, Ministerstwo Oświaty, reżim komunistyczny, ograniczenia wolności religijnej w PRL, zgromadzenia zakonne w PRL

KINDERGARTENS AND NURSERIES IN THE LIGHT OF EDUCATION LAW IN POLAND BETWEEN 1945 AND 1961

Summary

Polish communist authorities of the People's Republic sought to secularization of education system, starting from the lowest level of education, namely kindergartens. As part of the anti-Church state religious policy, kindergartens run by female religious congregations were gradually eliminated in the first two postwar decades. Restricting independent of the ruling ideology entities that had been contributing up to that moment to preschool education institutions, resulted, in an undemocratic, totalitarian political system, in the monopoly of the state on organizing, conducting and supervising the institutions of preschool education, which would encourage more effective indoctrination of pupils. The education law became one of the instruments to implement the objective. Although until 1961 a pre-war educational Act of 1932 officially was still in force, in practice since the forties the state began to move religious congregations away from responsibility of raising a child of a preschool age. This phenomenon was not stopped by protests of superiors from religious congregation and hierarchy of the Church who claimed that the Polish government ratified international convention against discrimination in education, according to which, apart from state-run kindergartens there could also be "other" non-state educational institutions. Despite the absence of legal obstacles, religious congregations could not revive the business of conducting pre-school education.

Key words: kindergartens, nurseries, pre-school education, Polish People's Republic, female religious congregations, education law, the Ministry of Education, anti-religious activities, communist regime, repression against religious orders